

TURUN
KAUPPAKORKEAKOULU
24-6-1985
KIRJASTO

Politiikan tutkimuksen puhekulttuurit

Veronica Stolte-Heiskanen ja Ilkka Heiskanen ovat analysoineet Erik Allardtin kunniaksi julkaistavassa juhla kirjassa varsin mielenkiintoisella tavalla edustamiaan tieteenaloja, sosiologiaa ja valtio-oppia, älyllisten tyylien ja paradigmaattisen kehityksen näkökulmista. Huhtikuussa pidetyt politiikan tutkimuksen päivät Jyväskylässä tukivat Ilkka Heiskasen valtio-oppia koskenutta välitilinpäätöstä: mitään yhtenäistä hallitsevaa intellektuaalista tyyliä ei ole ja mitään »modernin» valtio-opin finalisointia ei ole tapahtunut ainakaan paradigmaattisella tasolla. Vallitsee poly(dis)harmonia.

Tarkastelee valtio-opin tilaa mistä näkökulmasta tahansa päätelmään on helppo yhtyä. Valtio-oppi tieteenalana on kuin elävä kaupunki, jossa on eri aikakausina rakennettuja taloja ja kaupunginosia, jotka kukin heijastavat aikansa henkeä. Sieltä täältä puretaan rakennus ja tilalle nousee uusi, oman aikansa tyyliä noudattava. Välillä on muodikasta asua lähiössä meren rannalla, välillä saneerata asunto vanhassa kaupungissa ja aina on myös niitä, jotka eivät muodeista välitä vaan asuvat siellä mistä lähtivät tai minne joutuivat.

Osana älyllistä tyyliä on debatti, se tapa puhua, millä valtio-oppineet ilmaisevat itseään tiedeyhteisön sisällä ja suhteissaan yhteisön ulkopuoliseen maailmaan. Pidetyt politiikan tutkimuksen päivät ja niitä seurannut suokopu julkisuudessa antavat aiheen olettaa ettei myöskään mitään hallitsevaa puhekulttuuria ole olemassa. Myös tältä osin valtio-oppi tiedeyhteisönä on historiallisesti kerrostunut. Eri aikakausina syntyneet puhetaavat ovat kaikki läsnä, mutta kunkin kuuluvuus tiedeyhteisön sisällä tai ulkona yhteiskunnassa vaihtelee seuraten laiskasti intellektuaalisten tyylien ja paradigmuutosten valtavirtoja.

Valtio-opin perinteinen puhetapa on herrasmiesten monologi. Sivistynyt monologi syntyi aikana, jolloin valtio oli vielä reaalin teoreettinen käsite ja tutkimusotetta hallitsivat historismi, deskriptio sekä kohteen systemaattinen luokittelu. Sivistyneen monologin näyttämönä oli Valtiotieteellinen Yhdistys, jonka piirissä valtio-oppineet, lainoppineet ja kultivoituneet virkamiehet esitelmöivät toisilleen tärkeistä valtiollisista kysymyksistä, kuten presidentin asemasta, parlamentarismista ja perustuslaeista. Suhde yhteiskuntaan oli kasvattava ja kansaa sivistävä.

Valtio-opin sisällä tapahtuneet paradigmuutokset eivät välittömästi luoneet uutta puhekulttuuria. Metafysiikan, historismin ja normatiiviset väittämät tuominut, positivismin ihanteisiin itsensä kahlinnut tiedekäsitys ei koskaan tuottanut valtio-opin tiedeyhteisössä ideaaliaan vastaavaa puhetapaa. Osin monologi jatkui, ei yhtä sivistyneenä ja nyt harvenneelle yleisölle. Juristit, virkamiehet ja kansa olivat kiittämätön yleisö uuden politologisukupolven pohdinnolle tosiasia väittämien totuudellisuudesta tai opittujen tilastollisten menetelmien finensseistä. »Tieteenharjoittajien yhteisön sisäinen, tieteen objektiivisuuden edellyttämä vapaa ja kriittinen keskustelu» jäi juhlapuheisiin.

Vasta 1970-luvun paradigmakiihkeitä toivat dialogin tiedeyhteisöön. Dialogi vain sai perin suomalaikansallisia muotoja: ammuttiin haulikolla hyttysiä. Tämä atavis-

tisen dialogin vaihe ajoittuu vuosiin, jolloin politiikan tutkijat harjoittelivat puhetaan myös tiedeyhteisön ulkopuolella puolueosastoissaan, tiedepoliittisissa järjestöissään ja valtion komiteoissa, jopa hallituksessa ja eduskunnassa. Palautuessaan takaisin tiedeyhteisöön tämä ideologisesti fragmentoitunut puhe vähensi aidon dialogin synnyn mahdollisuuksia. Valtio-oppiin juurtunut herrasmieskulttuuri ehkäisi kuitenkin korvaamattomien vahinkojen synnyn. Dialogi vain laantui ja hetken hiljaiselon jälkeen palaututtiin valtio-oppineille niin tyyppilliseen puhetapaan, monologtiin.

Valtio-opille uusien teoreettisten lähestymistapojen, marxismin, hermeneutiikan, fenomenologian, strukturalismin, jne. legitimaatioprosessi synnytti pienessä, mutta äänekkäässä, keski-ikää lähestyvässä tutkijapolvessa älyllisen kilpailun siitä, kuka on lukenut eniten, kuka tietää eniten ja kuka tulkitsee parhaiten. Tämän kauden briljanteimmat monologit pidettiin luentosaleissa, ei niinkään politiikan tutkijoiden kokouksissa. Tiedeyhteisön sisäisen keskustelun kannalta myös tämä puhetapa oli atavistinen, tuodessaan seminaareihin ja politiikan tutkimuksen päiville - nyt tosin eurooppalaisessa intellektuaalisessa muodossa — aidon akateemisen ilkeilyn.

Vaikka atavistisen monologivaiheen yleisö löytyi yliopistojen sisältä, opiskelijoista ja usein muiden tieteenalojen tutkijoista, ei tämä merkinnyt, etteivätkö politiikan tutkijat olisi hoitaneet myös yhteiskuntasuhteita, nyt vain foorumina moderni julkisuus, televisio ja lehdistö. Välillä näytti siltä, ettei Suomessa ollut sellaista yhteiskunnallista asiaa, jota ei joku valtio-oppinut olisi vähintään iltapäivälehdissä kommentoinut. Mutta julkisuus tuli myös tiedeyhteisön luo ja politiikan tutkimuksen päivistä massamedia uutinen.

Monologi on tiedeyhteisön sisällä siinä mielessä epäkiitollinen puhetapa, että josain vaiheessa kuulijat kyllästyvät; he joko poistuvat puhumaan muualle tai aloittavat dialogin. Ja näin kävi myös valtio-opissa. Osa unohtui julkisuuteen, osa keskustelemaan itsensä kanssa tutkijankammiossaan. Orastava dialogi sai elinvoimaa lukeneisuudesta, klassikoista, muista tieteenaloista, jopa kielitieteestä, kulttuurintutkimuksesta tai psykoanalyysistä. Syntynyt puhe-kulttuuri on perusolemukseltaan eklektinen, varsinaisia paradigmatkiiostoja ei käydä. Se on ennen muuta »eurooppalainen» ja siinä sangen sivistynyttä, ettei erimielisyyksiä ratkota talikolla vaan elegantisti »suurten» eurooppalaisten tutkijanimien tai kolmannen kotimaisen kautta. Sivistyneellä dialogillakin on puutteensa. Se johtaa helposti tilanteeseen, jossa vain muutama valaistunut tietää, mistä todella puhutaan, koska kolmannen kautta puhuminen on rivienvälipuhetta. Sivistynyt kaapu ei välttämättä tee dialogista aidon älyllistä, rehellistä, etsivää ja vähemmän arroganttia.

Jyväskylän politiikan tutkimuksen päivät olivat hajanaisuudestaan huolimatta, tai ehkä juuri siksi, tiedeyhteisön sisäisen keskustelukulttuurin kannalta lohdulliset. Puhetta oli paljon ja joka puhettavalla, myös vaikenemisella, oli fooruminsa. Plenum-puhujien, Cambridgeläisen Quentin Skinnerin, mutta myös Lauri Mehtosen retoriikka opetti ja häikäisi. Ja koskaan ennen ei politiikan tutkimuksen päiville ole osallistunut yhtä paljon itseensä luottavia, älykkäitä ja monipuolisesti lukeneita nuoria kuin nyt. Ehkä he murtavat menneet keskustelutraditiot ja luovat valtio-opin tiedeyhteisöön uuden intellektuaalisen tyylin ja tuovat mukanaan todellisen dialogin ilman leimaavia etumääreitä.

KIRSTI AALTONEN